

Endüstri Meslek Lisesi Öğrencilerinin Çoklu Zekâ Alanları Işığında Seçmeyi Düşündükleri Meslekler

ÜMİT ÖZKANAL

Eskişehir Osmangazi Üniversitesi

ŞULE KESGİN

Millî Eğitim Bakanlığı

Gönderim Tarihi: 23.10.2014

Kabul Tarihi: 24.11.2014

Öz: Meslek liselerinde öğrenciler 9. Sınıfın sonunda gitmek istedikleri mesleki alanı tercih ederek bir anlamda mesleklerini tercih etmektedirler. Kişinin alan ve meslek seçiminde pek çok değişik faktör etkili olmakla beraber bireyin baskın çoklu zekâ alanı ve bu alanı tanınması da oldukça büyük öneme sahiptir. Bu kapsamda çalışmanın amacı, meslek lisesinde öğrenim görmekte olan ortaöğretim 9. Sınıf öğrencilerinin çoklu zekâ alanlarına göre mesleki alanlarının anlamlı ölçüde farklılaşıp farklılaşmadığının belirlenmesidir. Bu araştırma betimsel bir araştırmadır. Veri toplama yöntemi olarak saha taraması yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın evrenini Afyonkarahisar il merkezindeki meslek lisesi 9. Sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Örneklem seçimi olarak çok fazla sayıda mesleki alan bulunması nedeniyle amaçlı örnekleme tekniklerinden uygun örnekleme kullanılmıştır. Araştırma 2012-2013 öğretim yılında Afyonkarahisar il merkezindeki endüstri meslek lisesinde öğrenim görmekte toplam 277 9. Sınıf öğrencisine uygulanmıştır. Veri toplama aracı olarak kişisel bilgi formu ve çoklu zekâ envanteri kullanılmıştır. Öğrencilerin çoklu zekâ alanlarını belirlemeye yönelik olarak, Özden (2003) tarafından geçerlilik ve güvenilirliği hesaplanarak Türkçeye çevrilmiş olan “Çoklu Zekâ Ölçeği” kullanılmıştır. Elde edilen veriler üzerinde paket programla gerekli istatistiksel analizler uygulanmıştır. Araştırma verilerine göre, sosyal zekâ ve doğacı zekâ türüne sahip öğrencilerin mesleki alanlarının anlamlı derecede farklılaştığı görülmektedir.

 Anahtar Kelimeler: Çoklu zekâ, meslek seçimi, alan seçimi, meslek lisesi

The Occupational Areas to be thought to Choose of Vocational High School Students based on the Multiple Intelligence

Abstract: The students at Vocational High Schools make their occupational choices at the end of the 9th grade of the school. Although there are a lot of factors affecting this choice, an individual's dominant multiple intelligence area and that the individual knows it is of importance. The aim of this study is to determine if the dominant multiple intelligence areas of the students are effective in choosing the right field of the vocational school. This is a descriptive study and the survey method was used for data collection. The universe of the study is composed from the 9th grade students of vocational schools in Afyonkarahisar. In the selection of the sample, since there are a lot of occupational areas, convenience sampling, a purposeful sampling was applied. The study was applied to 277 9th grade students studying in Afyonkarahisar vocational school in 2012-2013 education years. As the data collection tool, multiple intelligence inventory and personal information form were used. In order to determine the multiple intelligence areas of the students, “Multiple Intelligence Scale” which was translated and validity and reliability studies carried out by Özden (2009) was applied. The data obtained was analysed by SPSS program. Based on the results of the study, it may be stated that the students who have social and natural intelligence differ greatly in terms of occupational areas.

 Key Words: Multiple intelligence, selection of occupation, selection of area, vocational high

 Atf için/cite as:

Özkanal, Ü., & Kesgin, Ş. (2014). Endüstri meslek lisesi öğrencilerinin çoklu zekâ alanları ışığında seçmeyi düşündükleri mesleki alanlar. *Eğitim ve İnsani Bilimler Dergisi: Teori ve Uygulama [Journal of Education and Humanities: Theory and Practice]*, 5(10), 149-172.

Meslek seçimi pek çok araştırmada belirtildiği gibi insan yaşamını etkileyen en önemli faktörlerden biridir (Sarıkaya ve Khorshid, 2009; Erkanan, Calp ve Şahin, 2012; Genç, Kaya, Genç, 2007; Erdem ve Kayran, 2013). Kuzgun (2000)'a göre meslek kişinin kimliğinin en önemli kaynağı olup, onun etraftan saygı görmesine, başkaları ile ilişki kurmasına, toplumda bir yer edinmesine ve işe yaradığı duygusunu yaşamasına olanak veren bir etkinlik alanıdır (s.2). Meslek seçimi, “bir kimsenin kendisine açık olan meslekleri çeşitli yönleriyle değerlendirip, kendi ihtiyaçları ve beklentileri açısından istenilen yönleri çok, istenilmeyen yönleri az olan birine yönelmeye karar vermesidir” (Can, 2002:123) şeklinde tanımlanmıştır. Bu kapsamda birey pek çok mesleki alan seçeneklerinden birini seçecektir. Bu noktada bireyin meslek seçimi doğruluğunun önemini ne olduğu sorusu akla gelmektedir. Yılmaz (2004), davranış bilimlerinin iş, eş ve dost seçiminin doğru yapılması halinde insanın kendini ruhsal ve sosyal yönden sağlıklı hissedeceğini, geliyeceğini ve mutlu olabileceğini belirttiğini söylemektedir. Hatta bireyin seçtiği işi/mesleğin çoğunlukla eş ve dost seçimini de etkilediği söylenebilir. Bireylerin zamanlarının büyük bir kısmını mesleki alanlarına ayırmakta olduğunu düşünürsek mesleki alanlarının eş ve çevre seçimini etkileme olasılığının düşük olduğunu söylemek yersiz olacaktır. Borg (1996) işin, pek çok kişinin 16-61 yaşlarını etkilediğini ve gençlerin işleri, meslekleri ve kariyerlerine ilişkin verdikleri kararların büyük ölçüde gelecekteki sosyal ilişkilerini ve boş zaman aktivitelerini etkilediğini belirtmektedir. Dolayısıyla bireyler meslek seçimleriyle bir anlamda yaşam biçimlerini seçmektedirler. Bu kapsamda bireyin meslek seçimini doğru yapması hayatındaki vermesi gereken en önemli kararlarından biridir.

Bireyin meslek seçimleriyle ilgili mesleki gelişim kuramları ortaya atan araştırmacılar meslek seçiminin yaşamın belli bir anında yapılmadığını ve yaşamın ilk 20'li yıllarında gelişen bir süreç olduğunu belirtmektedirler Okul öncesindeki bir çocuğa “büyüyünce ne olacaksın?” gibi bir soru yönelttiğinde çeşitli meslek gruplarına yönelik cevapların alınması gelişim kuramcılarını destekler niteliktedir. Ancak gerçek bir meslek seçimi ortaöğretimle beraber baş göstermektedir. Ülkemizde ortaöğretimdeki öğrencilerin alan seçimi ve yükseköğretim programlarının seçimi karar vermeleri gereken durumlar arasında en önemlilerini oluşturmakta olup 14 ile 18 yaşları arasında yapmış oldukları bu seçimler onların sahip olacakları meslekleri belirlemede önemli bir dönüm noktasını oluşturmaktadır (Oğuz, 2008). Bir meslek edinmenin ilk kararının

ortaöğretim kurumlarında, 9. sınıf sonrası bir alan/bölüme yönelerek başladığını düşünürsek, bireyin bu aşamada vereceği kararın isabetliliği onun hem okurken hem de bir mesleğe girdiğinde yaşam doyumunu ve mutluluğunu doğrudan etkileyeceğini söyleyebiliriz (Yılmaz, 2004). Bu yüzden meslek seçiminin çok dikkatli ve tesadüflerden arınık bir şekilde yapılması gerekir (Doğan ve Kuzgun; 2008). Bu noktada bireyin yaşamı boyunca uğraşacağı mesleki alanın seçimi ile ilgili vereceği kararı neye göre vereceği sorusu ön plana çıkmaktadır. Bireyin meslek seçimini etkileyen faktörlerle ilgili pek çok araştırma yapılmıştır (Hamamcı ve Hamurlu, 2005; Alparslan ve Kılıcıgil, 2005; Sarıkaya ve Khorshid, 2009) ve bireyin meslek seçimini etkileyen faktörler temelde şöyle sıralanmaktadır; yetenek, ilgi, meslek değerleri, yetkinlik beklentisi ve meslek seçimi, risk alma, psikolojik ihtiyaçlar, sosyo-ekonomik düzey, aile ilişkileri, cinsiyet (Kuzgun, 2000), bireyin yetiştiği çevre ve arkadaş ortamı. Alanyazında mevcut bilgi birikimi, bireyin bu kararında mesleğe yönelik olarak duyduğu ilgi, sahip olduğu değerler ve elde edeceği tatmin gibi faktörlerin yanı sıra kişisel özelliklerinin de etkili olduğunu göstermektedir (Tokar, Fisher ve Subich, 1998).

Bireyin meslek seçimini etkileyen ya da meslek seçiminde dikkate alması gereken faktörler göz önüne getirildiğinde bireyin ilgi, yetenek ve zekâ kapasitesinin farkında olarak meslek seçimini yapması büyük bir öneme sahiptir. Resim yapmaya ilgi duymayan, yeteneği olmayan ve görsel zekâ kapasitesi olmayan birinin meslek olarak ressamlığı ya da resim öğretmenliği seçimini yapmasından söz bile edilemez.

Ülkemizde ilköğretim II. kademenin sonunda öğrenciler sınavla çeşitli ortaöğretim kurumlarına yerleştirilmektedir. Pek çok ortaöğretim kurumunda öğrenciler önceki uygulamada 9. sınıfın sonunda yeni uygulamada ise 10. sınıfın sonunda geleneksel zekâ anlayışı doğrultusunda yaygın olarak sayısal, sözel ve eşit ağırlık bölümlerini tercih etmekte ve daha sonra ağırlıklı olarak alanları doğrultusunda eğitim görmektedirler. Son sınıfa geldiklerinde ise yine yaygın olarak alanları doğrultusunda yükseköğretim kurumlarını tercih edip mesleki alanlarıyla ilgili eğitim almaktadırlar. Ortaöğretim kurumlarında geniş bir yer tutan ve teknik eleman ihtiyacını karşılaması beklenen meslek liselerinde ise öğrenciler 9. sınıfın sonunda öğrenim gördükleri meslek lisesinde bulunan mesleki alanlarını tercih edip mesleki eğitimlerini sürdürmektedir. Mezun olduklarında ise ya üniversiteye gitmemekte, sınavsız geçiş haklarıyla öğrenim gördükleri aynı mesleki alanın ön lisans programına devam

etmekte ya da 4 yıllık lisans eğitimi almaktadırlar. Bu bağlamda genel ortaöğretim kurumlarında öğrenciler mesleki tercih için 12. sınıfa gelmeleri gerekmektedirken mesleki ortaöğretim kurumlarında 9. Sınıf sonunda mesleki alanlarını seçmektedirler.

1973 kabul tarihli 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'na göre ortaöğretim, ilköğretime dayalı, dört yıllık zorunlu, örgün veya yaygın öğrenim veren genel, mesleki ve teknik öğretim kurumlarının tümünü kapsar (<http://mevzuat.meb.gov.tr/html/88.html>). Mesleki ve Teknik Ortaöğretim ilköğretime dayalı en az dört yıllık zorunlu eğitimle öğrencilere genel kültür kazandırmanın yanı sıra, ilgi, istek ve yetenekleri doğrultusunda yükseköğretime, hem yükseköğretime hem mesleğe veya geleceğe ve iş alanlarına hazırlayan eğitim öğretim sürecidir (MEB, 2013). Alanyazın incelendiğinde mesleki ve teknik eğitimin, “milli eğitim sisteminin bütünlüğü içinde endüstri, tarım ve hizmet sektörleriyle birlikte her türlü mesleki ve teknik eğitim hizmetlerinin planlanması, araştırılması, geliştirilmesi, organizasyonu ve eşgüdümü ile yönetim, denetim ve öğretim etkinliklerinin bütünü” şeklinde tanımlanabilir (Alkan, Doğan ve Sezgin, 1994) olduğu da görülmektedir. Dünyada meslekî ve teknik eğitimin önemi konusunda bütün kesimlerde son yıllarda farkındalık oluşmuş ve meslekî ve teknik eğitim çok önemli bir konuma gelmiş olup bilgi, beceri ve yetkinliğe dayalı meslekî ve teknik eğitim giderek önem kazanmaktadır (<http://mtegm.meb.gov.tr/dosyalar>). Ülkemizde de mesleki eğitim geniş yer tutmakta olup mesleki eğitimi geliştirme için özel ve resmi projeler yapılmakta ve araştırma raporları hazırlanmaktadır (METEK, METGE, MEGEP, Meslek Lisesi Memleket Meselesi, Türkiye’de Mesleki ve Teknik Eğitim Sorunlar-Öneriler). Mesleki eğitiminin ülkemiz tarihine bakıldığında cumhuriyet öncesine dayanmakta olduğu ve cumhuriyet sonrasında da devam ettiği görülmektedir (Yörük, Dikici ve Uysal, 2002). Türkiye’de mesleki ve teknik ortaöğretim tarihsel süreç içerisinde politik ve ekonomik gelişmeler doğrultusunda birçok kez yeniden düzenlenmiştir (Adıgüzel ve Berk, 2009). Bugün mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarında eğitim gören öğrenciler 9. sınıfta bütün ortaöğretim kurumlarıyla aynı öğretim programına tabi olup 10. sınıftan itibaren ağırlıklı eğitim görecekleri mesleki alanı ve 11. sınıfta mesleki alana ait alt dalı seçmektedirler. Günümüzde mesleki ve teknik ortaöğretim kurumları teknik ve endüstri meslek liseleri, sağlık meslek liseleri, kız meslek liseleri, ticaret meslek liseleri, turizm ve otelcilik meslek liseleri başta olmak üzere 62 alan ve 226 daldan oluşmaktadır. MEB 2012-2013 İstatistik bilgilerine

bakıldığında 2012-2013 eğitim öğretim yılında toplamda 10.418 okul, 254.895 öğretmen ve 4.995.623 öğrenci bulunmaktadır. Bu sayıların arasında 4124 genel ortaöğretim kurumu bulunurken bu okullarda görev yapan 119.393 öğretmen bulunmakta ve 2.725.972 öğrenci öğrenim görmektedir. Aynı eğitim-öğretim yılında mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarına bakıldığında 6204 okul sayısını gösterirken 135.502 öğretmen ve 2.269.651 öğrenci bulunmaktadır. Endüstri meslek liseleri; 626 okul, 39.247 öğretmen ve 458.150 öğrenci sayısı ile meslek ve teknik ortaöğretim kurumları arasında en fazla yere sahip olmaktadır. İstatiksel verilere bakıldığında mesleki ve teknik ortaöğretimde öğrenim gören öğrenci sayısının oranı oldukça yüksek olup teknik endüstri meslek liselerinde öğrenim gören öğrenci sayısı da yadsınamayacak derecede fazladır. Endüstri meslek liseleri, ilköğretim üzerine öğrenim süresi dört yıl olan, öğrencileri hayata, iş alanlarına ve yükseköğretime hazırlayan programların uygulandığı okullardır. Bu okullarda öğrencilere; metal teknolojisi, elektrik ve elektronik teknolojileri, bilişim teknolojileri, ahşap teknolojileri, otomotiv gibi öğrencilerin devam ettiği meslek alanlarıyla ilgili mesleki derslerle birlikte matematik, Türk dili ve edebiyatı, biyoloji gibi sözel ve sayısal dersler verilen ortaöğretim kurumlarıdır. (Hatisaru ve Erbaş, 2012). İlköğretimden, endüstriyel ve teknik orta öğretim okullarına yapılan yönlendirme çalışmaları, meslekî yönlendirmeyi de kapsadığından, endüstriyel ve teknik okulu tercih eden öğrenci aynı zamanda mesleğini de seçmiş olmaktadır (Üstün, 2005).

Öğrencilerin 9. sınıfın sonunda doğru mesleki alanı tercih etmeleri için yapılabilecek pek çok mesleki rehberlik uygulaması bulunmakta olup öğrencilerin baskın çoklu zekâlarını dikkate alarak mesleki alanlarını seçmeleri önemli görülmektedir. Meslek seçimi kuramlarının temelinde zekâ kuramları var olup çoklu zekâ kuramı, mesleki rehberliğe ve kariyer danışmanlığına yeni bir bakış açısı getirmiştir (Yazıcı, 2005).

Literatürde pek çok farklı tanımı bulunan ve soyut bir kavram olan zekâ kavramı bireylerin günlük yaşamlarını sürdürmeleri için öğrenilmesi gereken becerilerden üst düzey eğitim için gereken zihinsel becerilere kadar çok geniş bir orandaki ihtiyaçların karşılanması için gerekli olan bir kavramdır. İnsan zekâsının objektif olarak ölçülebileceği ve zekâ seviyesinin de IQ puanı olarak bilinen tek bir sayıya indirgenebileceği görüşü birçok eğitimci arasında yaygınlaşarak kabul gördü (Saban, 2005). Zekâ testlerinde üzerinde en çok durulan sözel ve sayısal yeterlilikler eğitim sisteminin temelini teşkil etti ve programlar, hazırlanan testler hep

bu iki yeterlilik üzerine oluşturuldu (Altan, 1999). Ülkemizde de bu konuda son zamanlarda yetersiz olmakla beraber gelişmeler yaşanmakta ancak yaygın olarak sayısal alanlarda yeterliliği daha baskın olan bireyler daha zeki kabul görülmektedir. Ayrıca ortaöğretimde alan seçimleri ağırlıklı olarak bu alanlarda yapılmaktadır. Ancak Gardner (1983, 1999) insan zekâsının objektif bir şekilde ölçülebileceği tezini savunan geleneksel anlayışı eleştirerek zekâ'nın tek bir faktörle açıklanamayacak kadar çok sayıda yetenekleri içerdiğini ileri sürmektedir (akt. Saban, 2004). Gardner (2004), zekâyı bir kişinin; bir veya birden fazla kültürde değer bulan bir ürün ortaya koyabilme kapasitesi, gerçek hayatta karşılaştığı problemlere etkili ve verimli çözümler üretebilme becerisi olarak tanımlamaktadır.

Çoklu zekâ kuramıyla geleneksel zekâ anlayışına göre sayısal ve sözel olarak gruplanan insan zekâ'sının bu görüşün tersine sekiz farklı yönünün olduğu ortaya çıkmış ve böylece sözel ve matematik dışında resimde, müzikte, sporda, iletişimde de başarılı olan bireylerin de zeki olabileceği kabul edilmiştir (Bozkurt ve Yenilmez, 2006). Aynı zamanda geleneksel anlayışta var olan birey doğuştan ya zekidir ya da değildir düşüncesinin aksine Gardner bireylerin sekiz farklı zekâ alanlarına farklı gelişmişlik düzeylerinde sahip olduğunu ve zekâ'nın geliştirilebilir olduğunu belirtmektedir. Gardner, geleneksel zekâ yaklaşımının öğrenciyi ortak bir ölçüte göre değerlendirmede yarattığı kolaylık açısından avantajlı olduğunu ancak öğrencinin güçlü ve zayıf noktalarını keşfetmede yararlı olmadığını belirtmektedir (Başaran, 2004). Başarı için, bütün öğrencilerin aynı yolla öğrenmediklerini kabul etmek ve çocukların çoklu yollarla öğrenebildiklerinin farkında olmak önemlidir (Adams, 2000). Gardner (1993), çoklu zekâ kuramında yer alan sekiz tür zekâ aşağıda listelenmiştir:

1. Sözel / Dil Zekâ
2. Mantık / Matematiksel Zekâ
3. Görsel / Uzamsal Zekâ
4. Bedensel / Kinestetik Zekâ
5. Müziksel / Ritmik Zekâ
6. Sosyal Zekâ
7. Benlik / İçsel Zekâ
8. Doğacı Zekâ

Sözel / Dil Zekâ: Anadili veya başka bir dili kullanma kapasitesi ve düşüncelerini başkalarının anlayacağı şekilde ifade edebilme yeteneğidir (Özden, 2009). Okuma, yazma, dinleme ve konuşma ile iletişim sağlamak bu zekânın en belirgin özelliği olup sözel/dil zekâsının kullanımı, önceki bilgiyi ve anlamayı yeni bilgiye bağlamaya yardımcı olmakta ve bağlantının nasıl olduğunu açıklamaktadır (Bümen, 2005). Sözel zekâ, dil kullanımının farklı biçimlerde üretilmesine ve geliştirilmesine yardımcı olmaktadır (Başaran, 2004).

Mantık / Matematiksel Zekâ: Rakamları etkin kullanma ve ortaya çıkan sonuçları iyi bir nedene bağlama yeteneğidir. Matematiksel zekâsı güçlü olanlar soyut sembollerle çalışırlar, yeni bağlantılar kurarlar ve sorunlara analitik yaklaşırlar ve mantıksal düşünme en önemli özelliklerindedir (Özden, 2009).

Görsel / Uzamsal Zekâ: Fiziksel dünyayı doğru bir bakış açısıyla görme ve fiziksel objeler göz önünde olmadığı zamanlarda bile algılananlar üzerinde doğru zihinsel dönüşümler yapabilme kapasitesi olup çevredeki nesnelere anlaşılması ve yorumlanması ile ilgilidir (Temur-Doğan, 2011).

Bedensel / Kinestetik Zekâ: Hareketlerle, jest ve mimiklerle kendini ifade etme, beyin ve vücut koordinasyonunu etkili bir biçimde kullanabilme becerisidir (Köksal, 2006). Aynı zamanda bir bireyin problem çözmek, bir model inşa etmek veya bir ürün meydana getirmek için vücudun belli organlarını (örneğin, ellerini veya parmaklarını) kullanabilmesi kapasitesidir (Saban, 2005).

Müziksel / Ritmik Zekâsı: Bir kişinin bir besteci, bir müzisyen ya da bir şarkıcı gibi müzik formlarını algılaması, ayırt etmesi ve ifade etmesi kabiliyetleridir (Hürsen ve Özçınar, 2007). Bu zekâ alanı, bir bireyin müziksel olarak düşünmesi ve belli bir olayın oluş biçimini, seyrini veya düzenini müziksel olarak algılaması, yorumlaması ve iletişimde bulunması olarak tanımlanabilir (Saban, 2005).

Sosyal Zekâ: Bir insanın bir öğretmen, bir sağaltımcı ya da bir pazarlamacı gibi çevresindeki insanların duygularını, isteklerini ve ihtiyaçlarını, ayırt etme ve karşılama kapasitesi olup bu zekâ türü ile bir insanın diğer insanlardaki yüz ifadelerine, seslere ve mimiklere olan duyarlılığı ve diğer insanlardaki farklı özelliklerin farkına vararak onları en iyi şekilde analiz etme, yorumlama ve değerlendirme kabiliyetidir (Saban, 2005).

İçsel Zekâ: Bireyin kendisi hakkındaki duygu ve düşünceleri şekillendirebilme, sürdürebilme ve yaşadıklarından öğrendikleriyle, hayat felsefemizi oluşturabilme, yaşamımızı bu doğrultuda planlama, kişisel istek ve hayaller oluşturabilme yeteneğidir (Eren, 2001).

Doğacı Zekâ: İnsanoğlunun çevrenin göze çarpan özelliklerini tanımasına, sınıflandırmasına ve tanzim etmesine olanak tanıyan zekâ olup bitkileri, mineralleri, hayvanları, kayaları, çimenleri tanıma ve sınıflandırma yeteneğine işaret eder.

Bugüne kadar yurt içinde ve yurt dışında çoklu zekâ kuramına ilişkin pek çok araştırma yapılmıştır (Mettetal ve Jordan, 1998; Adams, 2000; Armstrong, 2000; Başbay, 2000; Chan, 2001; Martin, 2001; Bednar, ve diğerleri, 2002; Basaran, 2004; Köksal, 2006, Karagöz-Işık, 2007; vb.). Meslek lisesini tercih eden öğrencilerimizin meslek seçimiyle ilgili karar verme aşamasında bilinçli davranmaları ve gerçekten isteyip mutlu olacakları mesleğe yönelmeleri oldukça önemlidir (Mumcu ve diğerleri, 2012). Bireylerin kendilerinin farkında olma adımlarından biri baskın çoklu zekâ alanlarını bilmeleridir. Bireylerin, baskın zekâ alanları dikkate alınarak yapılacak mesleğe yönlendirmeler ile de yanlış meslek seçiminin önüne geçilebilecektir (Mesleki Eğitimde 8 Renk, LLP-Ldv-TOI-TR-066 Leonardo da Vinci Yenilik Transferi Projesi, TY). Meslek seçiminde, çoklu zekâ kuramından yararlanılmasının sebepleri arasında, söz konusu kuramın etkili bir yöntem olması, tıpkı meslek dallarının her geçen gün kendini yenilediği gibi çoklu zekâ tekniğinin de kendini geliştirmesi ve yenilemesi yer almaktadır (Erkalan, ve diğerleri, 2012).

Amaç

Bu araştırmanın amacı, endüstri meslek liselerinde öğrenim görmekte olan 9. sınıf öğrencilerinin çoklu zekâ alanlarının ve tercih edecekleri mesleki bölümlerin incelenmesidir. Bu temel amaç doğrultusunda aşağıda belirtilen sorulara yanıt aranmıştır.

1. Endüstri meslek lisesinde öğrenim görmekte olan 9. sınıf öğrencilerinin baskın çoklu zekâ alanları ile eğitim görmek istedikleri mesleki alan arasında ilişki var mıdır?

2. Endüstri meslek lisesinde öğrenim görmekte olan 9. sınıf öğrencilerinin çoklu zekâ alanları nasıl dağılım göstermektedir?

3. Endüstri meslek lisesinde öğrenim görmekte olan 9. sınıf öğrencilerinin eğitim görmek istedikleri mesleki alanları nasıl dağılım göstermektedir?

4. Endüstri meslek lisesinde öğrenim görmekte olan 9. sınıf öğrencilerinin eğitim görmek istedikleri mesleki alanı seçme nedenleri nasıl dağılım göstermektedir?

Yöntem

Araştırma Modeli

Bu çalışma, endüstri meslek lisesinde öğrenim görmekte olan 9. sınıf öğrencilerinin zekâ alanları dağılımlarının belirlenmesini hedefleyen ve bu zekâ alanları ile tercih edecekleri mesleki alanları inceleyen betimsel bir araştırma olup, veri toplama yöntemi olarak tarama modeli kullanılmıştır. Betimsel araştırmalar verilen bir durumu olabildiğince tam ve dikkatli bir şekilde tanımlayan araştırmalardır (Büyüköztürk ve diğerleri,2011). İlişkisel tarama modelleri, iki ve daha çok sayıdaki değişken arasında birlikte değişim varlığını ve/veya derecesini belirlemeyi amaçlayan araştırma modelleridir (Karasar, 2008).

Evren-Örneklem

Araştırma evrenini Afyonkarahisar merkezinde endüstri meslek liselerinde öğrenim görmekte olan 9. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Afyonkarahisar merkezinde iki endüstri meslek lisesi bulunmaktadır. Bu endüstri meslek liselerinin içerdikleri alanlar şunlardır:

1. Gazi Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi

- Bilişim Teknolojileri
- Endüstriyel Otomasyon Teknolojileri
- Elektronik Elektronik Teknolojileri
- Gıda Teknolojileri
- Kimya Teknolojileri
- Mobilya ve İç Mekân Tasarımı

2. Afyonkarahisar Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi

- Bilişim Teknolojileri
- Makine Teknolojileri
- Elektronik Teknolojileri
- Metal Teknolojileri
- Motorlu Araçlar Teknolojileri
- Mobilya ve İç Mekân Tasarımı

Araştırmanın örneklemini Afyonkarahisar Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi'nde öğrenim görmekte olan 277 9. sınıf öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırmada örneklem grubuna 330 çoklu zekâ envanteri dağıtılmıştır ancak öğrencilerin bazı maddeleri boş bırakmaları nedeniyle 53 adet anket araştırma kapsamına alınmamıştır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada iki bölümden oluşan anket veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Veri toplama aracının birinci bölümünde öğrencilerin cinsiyet (277 öğrenciden sadece 2 öğrenci kız olduğu için cinsiyet ayrı bir değişken olarak alınmamıştır), seçecekleri mesleki alan ve mesleki alanı seçme nedenleri olan değişkenler yer alırken, ikinci bölümde öğrencilerin baskın çoklu zekâ alanlarını belirlemeye yönelik Özden (2009) tarafından geçerlilik ve güvenilirliği hesaplanarak Türkçe'ye çevrilmiş olan “Çoklu Zekâ Ölçeği” kullanılmıştır.

Çoklu zekâ ölçeğinde 5'li likert tipi ölçek kullanılmıştır. Öğrenciler her bir madde için; “1- Hiç uygun değil”, “2-Çok az uygun”, “3-Kısmen uygun”, “4-Oldukça uygun” ve “5-Tamamen uygun” seçeneklerinden birini işaretlemiştir.

Öğrencilerin baskın çoklu zekâ alanlarını belirlemeye yönelik olarak kullanılan çoklu zekâ ölçeğinin Cronbach' s Alfa güvenirligi için 0.948 değeri bulunmuştur.

Verilerin Analizi

Endüstri meslek lisesi 9. sınıf öğrencilerinin seçmek istedikleri mesleki alan ile baskın çoklu zekâ alanları arasındaki farklılığın olup olmadığı ile ilgili toplanan veriler non-parametrik testlerden iki değişken için ki-kare (Chi-Square) testi yapılarak çözümlenmiştir. İki değişken için kay-kare testi; iki sınıflamalı (kategorik) değişken arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını test eder ve ilişki sorusu, ilişki ya da fark türünden sorulabilir (Büyüköztürk, 2007). Öğrencilerin baskın çoklu zekâ alanlarının dağılımına ve her bir zekâ türünün gelişmişlik düzeylerine ilişkin veriler, seçmek istedikleri mesleki alanların dağılımına ilişkin veriler ve seçmek istedikleri mesleki alanı seçme nedenlerine ilişkin veriler frekans ve yüzde dağılımları alınarak çözümlenmiştir.

Bulgular

Araştırmanın amaç soruları çerçevesinde uygulanan anket doğrultusunda elde edilen veriler aşağıda açıklanmıştır. “Endüstri meslek lisesinde öğrenim görmekte olan 9. sınıf öğrencilerinin baskın çoklu zekâ alanları ile eğitim görmek istedikleri mesleki alan arasında ilişki var mıdır?” sorusuna ilişkin bulgular tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1.

Mesleki Alan ile Çoklu Zekâ Alanları Arasındaki İlişki

	Bilişim Teknolojileri		Elektrik Elektronik Teknolojileri		Metal Teknolojileri		Motor Teknolojileri		Mobilya ve Dekorasyon Teknolojileri		Makine Teknolojileri	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Sözel Zekâ $\chi^2=16,376$ $p=.006$	15	8,9	85	50,6	5	3,0	29	17,3	14	8,3	20	11,9
Mantıksal Zekâ $\chi^2=16,636$ $p=.005$	20	10,2	99	50,5	4	2,0	34	17,3	12	6,1	27	13,8
Bedensel Zekâ $\chi^2=11,667$ $p=.040$	20	9,5	105	50,0	6	2,9	39	18,6	12	5,7	28	13,3
Müziksel Zekâ $\chi^2=15,898$ $p=.007$	16	10,7	73	49,0	3	2,0	27	18,1	13	8,7	17	11,4
Sosyal Zekâ $\chi^2=10,014$ $p=.075$	22	10,0	109	49,8	8	3,7	37	16,9	11	5,0	32	14,6
Benlik Zekâ $\chi^2=12,771$ $p=.026$	22	10,5	107	51,2	7	3,3	34	16,3	12	5,7	27	12,9
Doğacı Zekâ $\chi^2=10,475$ $p=.063$	25	10,7	116	49,8	9	3,9	42	44,6	13	11,8	28	12,0
Görsel Zekâ $\chi^2=14,152$ $p=.015$	22	10,6	107	51,7	7	3,4	33	15,9	12	5,8	26	12,6

Tablo 1 incelendiğinde doğacı zekâ ve sosyal zekâyâ sahip öğrencilerin dışındaki diğer zekâ türlerine sahip öğrencilerin mesleki alan seçimleri anlamlı farklılık göstermektedir ($p<.05$). Buna karşılık sosyal zekâ türüne sahip öğrencilerin ve doğacı zekâ türüne sahip öğrencilerin mesleki alan seçimleri anlamlı farklılık göstermemektedir.

Sözel/dilsel zekâ alanı gelişmiş ve çok gelişmiş bireylerin %8,9’u bilişim teknolojileri alanını, %50,6’sı elektrik-elektronik teknolojileri alanını, %3’ü metal teknolojileri alanını, %17,3’ü motor teknolojileri alanını, %8,3’ü mobilya ve iç mekân tasarımı alanını seçerken %11,9’u makine teknolojileri alanını seçmiştir. Sözel/dilsel zekâ alanı baskın olan

öğrenciler en fazla elektrik-elektronik teknolojileri alanını en az ise metal teknolojileri alanını seçmişlerdir.

Mantıksal/matematiksel zekâ alanı gelişmiş ve çok gelişmiş bireylerin %10,2'si bilişim teknolojileri alanını, %50,5'i elektrik-elektronik teknolojileri alanını, %2'si metal teknolojileri alanını, %17,3'ü motor teknolojileri alanını, %6,1'i mobilya ve iç mekân tasarımı alanını seçerken, %13,8'i makine teknolojileri alanını seçmiştir. Mantıksal/matematiksel zekâ alanı baskın olan öğrenciler en fazla elektrik-elektronik teknolojileri alanını en az ise metal teknolojileri alanını seçmişlerdir.

Bedensel/kinestetik zekâ alanı gelişmiş ve çok gelişmiş bireylerin %9,5'i bilişim teknolojileri alanını, %50'si elektrik-elektronik teknolojileri alanını, %2,9'u metal teknolojileri alanını, %18,6'sı motor teknolojileri alanını, %5,7'si mobilya ve iç mekân tasarımı alanını seçerken %13,3'ü makine teknolojileri alanını seçmiştir. Bedensel/kinestetik zekâ alanı baskın olan öğrenciler en fazla elektrik-elektronik teknolojileri alanını en az ise metal teknolojileri alanını seçmişlerdir.

Müziksel/ritmik zekâ alanı gelişmiş ve çok gelişmiş bireylerin %10,7'si bilişim teknolojileri alanını, %49'u elektrik-elektronik teknolojileri alanını, %2'si metal teknolojileri alanını, %18,1'i motor teknolojileri alanını, %8,7'si mobilya ve iç mekân tasarımı alanını seçerken %11,4'ü makine teknolojileri alanını seçmiştir. Müziksel zekâ alanı baskın olan öğrenciler en fazla elektrik-elektronik teknolojileri alanını en az ise metal teknolojileri alanını seçmişlerdir.

Sosyal zekâ alanı gelişmiş ve çok gelişmiş bireylerin %10'u bilişim teknolojileri alanını, %49,8'i elektrik-elektronik teknolojileri alanını, %3,7'si metal teknolojileri alanını, %16,9'u motor teknolojileri alanını, %5'i mobilya ve iç mekân tasarımı alanını seçerken %14,6'sı makine teknolojileri alanını seçmiştir. Sosyal zekâ alanı baskın olan öğrenciler en fazla elektrik-elektronik teknolojileri alanını en az ise metal teknolojileri alanını seçmişlerdir.

Benlik/içsel zekâ alanı gelişmiş ve çok gelişmiş bireylerin %10,5'i bilişim teknolojileri alanını, %51,2'si elektrik-elektronik teknolojileri alanını, %3,3'ü metal teknolojileri alanını, %16,3'ü motor teknolojileri alanını, %5,7'si mobilya ve iç mekân tasarımı alanını seçerken %12,9'u makine teknolojileri alanını seçmiştir. Sözel/dilsel zekâ alanı baskın olan öğrenciler en fazla elektrik-elektronik teknolojileri alanını en az ise metal teknolojileri alanını seçmişlerdir.

Doğacı zekâ alanı gelişmiş ve çok gelişmiş bireylerin %10,7'si bilişim teknolojileri alanını, %49,8'i elektrik-elektronik teknolojileri alanını, %3,9'u metal teknolojileri alanını, %44,6'sı motor teknolojileri alanını, %11,8'i mobilya ve iç mekân tasarımı alanını seçerken %12'si makine teknolojileri alanını seçmiştir. Doğacı zekâ alanı baskın olan öğrenciler en fazla elektrik-elektronik teknolojileri alanını en az ise metal teknolojileri alanını seçmişlerdir.

Görsel/uzamsal zekâ alanı gelişmiş ve çok gelişmiş bireylerin %10,8'si bilişim teknolojileri alanını, %51,7'si elektrik-elektronik teknolojileri alanını, %3,4'ü metal teknolojileri alanını, %15,9'u motor teknolojileri alanını, %5,8'i mobilya ve iç mekân tasarımı alanını seçerken %12,6'sı makine teknolojileri alanını seçmiştir. Görsel/uzamsal zekâ alanı baskın olan öğrenciler en fazla elektrik-elektronik teknolojileri alanını en az ise metal teknolojileri alanını seçmişlerdir.

Bütün zekâ alanlarına bakıldığında en fazla elektrik-elektronik alan olduğu görülmektedir. Bunun nedenlerinin bu alanın uzmanlık dalı olarak diğer alanlara göre daha fazla dala sahip olması ve pek çok endüstri meslek lisesinde en yaygın olan dolayısıyla en fazla aşına olunan alanlardan biri olmasından kaynaklı olduğu düşünülmektedir. Bu nedenlerin yanı sıra artan teknolojiyle beraber elektrik-elektronik bölümünün teknolojinin temelini oluşturduğu düşünülmektedir. En az metal teknolojileri bölümünün seçilmesi ise her ne kadar iş olanağı bulunsa da çalışma şartlarının zorluklarından kaynaklı olduğu düşünülmektedir. Bireylerin baskın zekâ alanlarının mesleki alan dağılımı incelendiğinde zekâ alanları arasında benzerlikler görülmekle birlikte doğacı zekâ alanına sahip bireylerin elektrik-elektronik teknolojileri alanını seçme oranlarıyla motor teknolojileri alanını seçme oranları diğer zekâ alanlarına göre daha fazla yakın yüzde oranlarına sahip olduğu görülmektedir. Aynı zamanda doğacı zekâ alanına sahip bireylerin motor teknolojilerini seçme yüzde oranı diğer zekâ alanlarının motor teknolojileri alanını seçme yüzde oranlarından oldukça farklılık göstermektedir. Bununla beraber doğacı zekâ alanına sahip bireylerin mobilya ve dekorasyon teknolojileri alanı seçme yüzde oranları diğer zekâ alanlarına sahip bireylerin mobilya ve dekorasyon teknolojileri alanını seçme yüzdelere göre daha fazla olduğu görülmektedir.

Araştırmada “endüstri meslek lisesi 9. Sınıf öğrencilerinin çoklu zekâ alanlarının dağılımları nasıldır?” sorusuna ilişkin bulgular Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2.*Endüstri Meslek Lisesi 9. Sınıf Öğrencilerinin Çoklu Zekâ Alanlarının Dağılımları*

	Sözel	Mantıksal	Görsel	Müziksel	Bedensel	Sosyal	Benlik	Doğa
Ortalama	3,6679	3,8448	3,9495	3,5704	3,9386	4,0000	3,9314	4,1444
Medyan	4,0000	4,0000	4,0000	4,0000	4,0000	4,0000	4,0000	4,0000
Mod	4,00	4,00	4,00	4,00	4,00	4,00	4,00	4,00
						1108,00	1089,00	1148,00

Tablo 2’de endüstri meslek lisesinde 9. sınıfta öğrenim görmekte olan öğrencilerin her bir zekâ alanına göre dağılımları ortalama, mod ve medyan cinsinden verilmiştir. Buna göre öğrencilerin sözel zekâdaki ortalamaları $X_{ort} = 3,66$, mantıksal/matematiksel zekâdaki ortalamaları $X_{ort} = 3,84$, görsel/uzamsal zekâdaki ortalamaları $X_{ort} = 3,94$, müziksel/ritmik zekâdaki ortalamaları $X_{ort} = 3,57$, bedensel/kin estetik zekâdaki ortalamaları $X_{ort} = 3,93$, sosyal zekâdaki ortalamaları $X_{ort} = 4,00$, benlik zekâdaki ortalamaları $X_{ort} = 3,93$ ve doğa zekâdaki ortalamaları $X_{ort} = 4,14$ ’tür. Bu bulgulara göre öğrencilerin en fazla baskın zekâlarının doğa zekâda en düşük baskın zekâlarının ise müziksel/ritmik zekâda yer aldıkları görülmektedir.

Tablo 3.*Endüstri Meslek Lisesi 9. Sınıf Öğrencilerinin Sözel/Dilsel Zekâ Alanındaki Gelişmişlik Düzeylerinin Dağılımı*

	F	%	Toplam %
Biraz Gelişmiş	7	2,5	2,5
Orta Düzey	102	36,8	39,4
Gelişmiş	144	52,0	91,3
Çok gelişmiş	24	8,7	100,0
Toplam	277	100,0	

Tablo 3’te öğrencilerin sözel/dilsel zekâ alanındaki gelişmişlik düzeylerinin frekans ve yüzdeleri verilmiştir. Tablo 3’e göre öğrencilerin %2,5’luk kısmının sözel zekâsı biraz gelişmiş, %36,8’lik kısmının orta düzeyde gelişmiş, %52’lik kısmının gelişmiş ve %8,7’lik kısmının çok gelişmiş olduğu görülmektedir.

Tablo 4.*9. Sınıf Öğrencilerinin Mantıksal/Matematiksel Zekâ Alanındaki Gelişmişlik Düzeylerinin Dağılımı***Tablo 4.***9. Sınıf Öğrencilerinin Mantıksal/Matematiksel Zekâ Alanındaki Gelişmişlik Düzeylerinin Dağılımı*

	F	%	Toplam %
Biraz Gelişmiş	8	2,9	2,9
Orta Düzey	73	26,4	29,2
Gelişmiş	150	54,2	83,4
Çok gelişmiş	46	16,6	100,0
Toplam	277	100,0	

Tablo 4'te öğrencilerin mantıksal/matematiksel zekâ alanındaki gelişmişlik düzeylerinin frekans ve yüzde dağılımları verilmiştir. Tabloya göre öğrencilerin %2,9'luk kısmının mantıksal zekâsı biraz gelişmiş, %26,4'lük kısmının orta düzeyde gelişmiş, %54,2'lik kısmının gelişmiş ve %16,6'lık kısmının çok gelişmiş olduğu görülmektedir.

Tablo 5.*9. Sınıf Öğrencilerinin Görsel / Uzamsal Zekâ Alanındaki Gelişmişlik Düzeylerinin Dağılımı*

	F	%	Toplam %
Biraz Gelişmiş	4	1,4	1,4
Orta Düzey	66	23,8	25,3
Gelişmiş	147	53,1	78,3
Çok gelişmiş	60	21,7	100,0
Toplam	277	100,0	

Tablo 5'te öğrencilerin görsel/uzamsal zekâ alanındaki gelişmişlik düzeylerinin frekans ve yüzde dağılımları verilmiştir. Tabloya göre öğrencilerin %1,4'lük kısmının görsel zekâsı biraz gelişmiş, %23,8'lik kısmının orta düzeyde gelişmiş, %53,1'lik kısmının gelişmiş ve %21,7'lik kısmının çok gelişmiş olduğu görülmektedir.

Tablo 6.

Endüstri Meslek Lisesi 9. Sınıf Öğrencilerinin Müziksel / Ritmik Zekâ Alanındaki Gelişmişlik Düzeylerinin Dağılımı

	F	%	Toplam %
Biraz Gelişmiş	18	6,5	6,5
Orta Düzey	110	39,7	46,2
Gelişmiş	122	44,0	90,3
Çok gelişmiş	27	9,7	100,0
Toplam	277	100,0	

Tablo 6’da öğrencilerin müziksel/ritmik zekâ alanındaki gelişmişlik düzeylerinin frekans ve yüzde dağılımları verilmiştir. Tablo 6’ya göre öğrencilerin %6,5’luk kısmının müziksel/ritmik zekâ sı biraz gelişmiş, %39,7’lik kısmının orta düzeyde gelişmiş, %44’lük kısmının gelişmiş ve %9,7’lik kısmının çok gelişmiş olduğu görülmektedir.

Tablo 7.

9. Sınıf Öğrencilerinin Bedensel/Kinestetik Zekâ Alanındaki Gelişmişlik Düzeylerinin Dağılımı

	F	%	Toplam %
Biraz Gelişmiş	8	2,9	2,9
Orta Düzey	59	21,3	24,2
Gelişmiş	152	54,9	79,1
Çok gelişmiş	58	20,9	100,0
Toplam	277	100,0	

Tablo 7’de öğrencilerin bedensel/kinestetik zekâ alanındaki gelişmişlik düzeylerinin frekans ve yüzde dağılımları verilmiştir. Tablo 7’ye göre öğrencilerin %2,9’luk kısmının bedensel zekâsı biraz gelişmiş, %21,3’lük kısmının orta düzeyde gelişmiş, %54,9’luk kısmının gelişmiş ve %20,9’luk kısmının çok gelişmiş olduğu görülmektedir.

Tablo 8.

Endüstri Meslek Lisesi 9. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Zekâ Alanındaki Gelişmişlik Düzeylerinin Dağılımı

	F	%	Toplam %
Biraz Gelişmiş	2	,7	,7
Orta Düzey	56	20,2	20,9
Gelişmiş	159	57,4	78,3
Çok gelişmiş	60	21,7	100,0
Toplam	277	100,0	

Tablo 8’de öğrencilerin sosyal zekâ alanındaki gelişmişlik düzeylerinin frekans ve yüzde dağılımları verilmiştir. Tablo 8’e göre öğrencilerin %0,7’lik kısmının sosyal zekâsı biraz gelişmiş, %20,2’lik kısmının orta düzeyde gelişmiş, %57,4’lük kısmının gelişmiş ve %21,7’lik kısmının çok gelişmiş olduğu görülmektedir.

Tablo 9.

Endüstri Meslek Lisesi 9. Sınıf Öğrencilerinin Benlik/ İçsel Zekâ Alanındaki Gelişmişlik Düzeylerinin Dağılımı

	F	%	Toplam %
Biraz Gelişmiş	4	1,4	1,4
Orta Düzey	64	23,1	24,5
Gelişmiş	156	56,3	80,9
Çok gelişmiş	53	19,1	100,0
Toplam	277	100,0	

Tablo 9’da öğrencilerin benlik/içsel zekâ alanındaki gelişmişlik düzeylerinin frekans ve yüzde dağılımları verilmiştir. Tablo 9’a göre öğrencilerin %1,4’lük kısmının bedensel zekâ sı biraz gelişmiş, %23,1’lik kısmının orta düzeyde gelişmiş, %56,3’lük kısmının gelişmiş ve %19,1’lik kısmının çok gelişmiş olduğu görülmektedir.

Tablo 10.

Endüstri Meslek Lisesi 9. Sınıf Öğrencilerinin Doğacı Zekâ Alanındaki Gelişmişlik Düzeylerinin Dağılımı

	F	%	Toplam %
Biraz Gelişmiş	9	3,2	3,2
Orta Düzey	35	12,6	15,9
Gelişmiş	140	50,5	66,4
Çok gelişmiş	93	33,6	100,0
Toplam	277	100,0	

Tablo 10’da öğrencilerin doğacı zekâ alanındaki gelişmişlik düzeylerinin frekans ve yüzde dağılımları verilmiştir. Tablo 10’a göre öğrencilerin %3,2’lik kısmının doğacı zekâsı biraz gelişmiş, %12,6’lık kısmının orta düzeyde gelişmiş, %50,5’lik kısmının gelişmiş ve %33,6’lık kısmının çok gelişmiş olduğu görülmektedir.

Tablo 11.

Endüstri Meslek Lisesi 9. Sınıf Öğrencilerinin Seçmek İstedikleri Mesleki Alana Göre Dağılımı

	F	%	Toplam %
Bilişim Teknolojileri	29	10,5	10,5
Elektirik ve Elektronik	130	46,9	57,4
Metal Teknolojileri	14	5,1	62,5
Motor Teknolojileri	53	19,1	81,6
Mobilya ve İç Mekân Tasarımı	14	5,1	86,6
Makine Teknolojileri	37	13,4	100,0
Toplam	277	100,0	

Araştırmada endüstri meslek lisesinde öğrenim gören 9. sınıf öğrencilerinin seçmek istedikleri mesleki alana göre dağılımları frekans ve yüzde olarak tablo 11’de verilmiştir. Tablo 11’e göre öğrencilerin %10,5’i bilişim teknolojileri alanını, %46,9’u elektrik elektronik teknolojileri alanını, %5,1’i metal teknolojileri alanını, %19,1’i motor teknolojileri bölümünü, %5,1’i mobilya ve iç mekân tasarımını ve %13,4’ü makine teknolojileri alanını mesleki alan olarak seçeceklerdir.

Tablo 12.

Endüstri Meslek Lisesi 9. Sınıf Öğrencilerinin Seçmek İstedikleri Mesleki Alanı Seçme Nedenlerine İlişkin Dağılımı

	F	%	Toplam %
Aile İsteği	19	6,9	6,9
Not Ortalamasının Yeterliği	23	8,3	15,2
İlgi ve Yetenekleri	166	59,9	75,1
İş İmkânı	57	20,6	95,7
Diğer	12	4,3	100,0
Toplam	277	100,0	

Araştırmada endüstri meslek lisesi 9. sınıf öğrencilerinin seçmek istedikleri mesleki alanı seçme nedenlerine ilişkin bulgular frekans ve yüzde dağılımları ile tablo 12’de verilmiştir. Tablo 12’ye göre öğrencilerin %6,9’u seçeceği mesleki alanı aile istediği nedeniyle, %8,3’ü not ortalamasının yeterliği nedeniyle, %59,9’u ilgi ve yeteneği nedeniyle, %20,6’sı iş imkânlarının daha fazla olması nedeniyle ve %4,3’ü ise diğer nedenlerle seçmektedirler.

Sonuç ve Tartışma

Bu araştırmada endüstri meslek lisesinde öğrenim gören 9. sınıf meslek lisesi öğrencilerinin baskın zekâ alanları ile mesleki alan seçimleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırmada sonuçlarına bakıldığında öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun elektrik-elektronik teknolojileri alanını seçmek istemektedirler. Dolayısıyla baskın zekâ alanlarına göre alan tercihlerine bakıldığında en fazla oranların elektrik-elektronik alan teknolojilerinin olduğu görülmektedir. Elektrik-Elektronik sanayi, stratejik bir sanayi olarak ülkelerin yakın ilgisini çekmekte ve bu sektör için devletler tarafından özel planlamalar yapılmaktadır (Birsen, 2008). Öğrencilerin alanları seçme nedenleri sorulduğunda en fazla ilgi ve yetenekleri doğrultusunda alan seçtikleri görülmektedir. Günümüzde teknolojinin gelişmesiyle beraber elektriğe ve elektronik aletlere duyulan ihtiyaçtan dolayı bu alanın yaygınlaşması ve elektronik aletlerin öğrencilerin küçük yaşlardan itibaren hayatlarında olması ve yoğun bir şekilde kullanmaları bu alana ilgilerinin artmasına ve dolayısıyla bu alanı tercih etmelerinin nedeni olduğu düşünülmektedir. Öğrencilerin en az tercih ettikleri mesleki alanların ise mobilya ve iç mekân tasarımı teknolojileri ile metal bölümü teknolojileri olduğu görülmektedir. Bunun nedeni olarak her iki mesleki alanında çalışma şartlarının diğer alanlara göre daha riskli ve daha zor olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Endüstri meslek lisesinde öğrenim görmekte olan 9. Sınıf öğrencilerinin seçmek istedikleri mesleki alanı seçme nedenleri arasında en az tercih edilen aile isteğidir. Bunun nedeni olarak endüstri meslek lisesinde öğrenim gören öğrencilerin ailelerinin öğrencilerin eğitimi ile yeterince ilgilenmemeleri aynı zamanda ilgilenmeleri için birçok ailenin yeterli bilgiye sahip olmadığı ve araştırmadığı düşünülmektedir. Hatırsarı ve Erbaş (2012) yaptıkları araştırmada da endüstri meslek lisesinde görev yapan öğretmenlere göre bu okullarda öğrenim gören öğrencilerin velilerinin öğrencilerin eğitim-öğretim hayatıyla yeterince ilgilenmediklerini bulmuşlardır.

Araştırmada öğrencilerin çoklu zekâ alanlarında nasıl dağılım gösterdikleri incelenmiştir. Öğrencilerin çoklu zekâ alanları ortalamalarının yaklaşık değerler gösterdiği görülmüştür anca doğa zekâ sınıfın diğer zekâ alanının gelişmişlik düzeyi diğer zekâ alanlarına göre daha yüksek çıkmıştır. Korkmaz ve Yeşil (2011) endüstri meslek lisesinde öğrenim gören 9. sınıf öğrencilerinin çoklu zekâ türlerinin hiçbirinde

anamlı bir farklılaşma yoktur sonucuna ulaşırken doğacı zekâ ve bedensel zekâ türlerinden alınan puanların diğer zekâ türleri puanlarından daha fazla bir ortalamaya sahip olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Bu sonuç öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun yetiştiği çevrenin kırsal kesim olmasıyla paralellik göstermektedir. Öğrencilerin gelişmişlik seviyesinin en az olduğu müziksel/ritmik ve sözel/dilsel zekâ alanları olduğu görülmüştür. Öğrencilerin ilköğretimden itibaren kitap/gazete/dergi okuma alışkanlıklarının olmaması bu sonuçla uyum göstermektedir.

Meslek liselerinde alan ve dalların seçimiyle ilgili çeşitli araştırmalar literatürde yer almaktadır. Birsen (2008) elektrik bölümündeki öğrencilerin dal seçimlerini ve piyasanın dallara göre ihtiyaç duyduğu kalifiye eleman sayısını incelemiştir. Birsen (2008) araştırmasında öğrencilerin alan ve dal seçimleriyle ilgili 9. Sınıfta tanıtım ve yönlendirme derslerinde alanlar ve dallar hakkında bilgiler verilmesi gerektiğini öğrencilerin yanlış bir şekilde yönlendirilmemesi gerektiğini belirtmektedir ki mesleğini sevmeyen, ilgi ve yetenekleri meslekle örtüşmeyen bir öğrenci ne kadar zeki olsa da seçtiği alanda başarısız olabileceğini vurgulamaktadır. Bu kapsamda araştırmada öğrencilerin mesleki alanlarını doğru tercih edebilmeleri için;

Öğrencilere önce çoklu zekâ kuramı hakkında bilgi verilip daha sonra mesleki alanlarını seçmeleri istenebilir. Daha farklı meslek lisesi örneklem grubuyla çoklu zekâ kuramı ve mesleki alan arasındaki ilişki incelenebilir.

Bölüm seçiminde aile isteğinin de etkisi olduğu görülmektedir. Öğrencilerin zekâ alanları ve ilgi ve yetenekleri hakkında 9. sınıftan sonra aileler bilgilendirilebilir.

Kaynaklar/References

- Adams, T. L. (2000). Helping children learn mathematics through multiple intelligences and standards for school mathematics. *Childhood Education. Winter*,01, 86-92.
- Berk, Ş. ve Adıgüzel, O. C. (2009). Mesleki ve teknik ortaöğretim alan öğretmenlerinin bilgi gereksinimlerini karşılama kaynakları. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 29 (8), 64-75.
- Alkan, C., Doğan, H. ve Sezgin, İ. (1994). Meslek lisesi öğrencilerinin okullarına ilişkin görüşleri ve mühendislik seçimleri. Ankara: Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi Basımevi.
- Alparslan, T ve Kılıçgil, E. (2005). Ankara üniversitesi beden eğitimi ve spor yüksekokulu öğrencilerinin sosyo-kültürel yapı-meslek seçimi ilişkisi. *Beden Eğitimi Spor Bilimleri Dergisi*, 3 (1), 17-26.
- Armstrong, T. (2000). *Multiple intelligences in the classroom*, (2. Eds). USA: Association for Supervision and Curriculum Development.
- Atlan, M, Z. (1999). Çoklu zekâ kuramı. *Eğitim Yönetimi, Kış* (17), 105-117.
- Basaran, I. (2004). Etkili öğrenme ve çoklu zekâ kuramı: bir inceleme, *Ege Eğitim Dergisi*, 5 (1), 5–12.
- Başbay, A. (2000). Çoklu zekâ kuramına göre eğitim programları ve sınıf içi etkinliklerin incelenmesi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Bednar, J., Coughlin, J, Evans, E ve Sievers, T. (2002). Improving student motivation in mathematics through teaching to the multiple intelligences. Dissertation, Eric: ED466408, 98 p
- Birsen, M.A. (2008). Afyonkarahisar merkez ve endüstri meslek lisesi elektrik bölümünün modüler sisteme uyarlanması. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Afyon Kocatepe Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Afyon.
- Borg, R. (1996). Factors determining career choice, *European Education*, 28(2), 6-20.
- Bozkurt, E. ve Yenilmez, K. (2008). Altıncı sınıf matematik öğretim programında çoklu zekâ kuramına dayalı öğrenme yönteminin uygulanma düzeyine ilişkin öğretmen görüşleri. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16, 90-99.
- Bumen, Nilay T. (2005). *Okullarda çoklu zekâ kuramı* (3. bs.). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç, Ç. E, Akgün, Ö. E, Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2011). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (8.bs.). Ankara: Pegem Akademi.
- Can, G. (Ed) (2002). Rehberlik, açıköğretim fakültesi okul öncesi öğretmenliği, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Chan, D. W. (2001). Assessing giftedness of chinese secondary students in hong kong: a multiple intelligences perspective. *High Ability Studies* 12(2), 215-234.
- Çiftçi, G. E., Bülbül, S.F, Bayar-Muluk, N, Çamur-Duyan, G ve Yılmaz A. (2011). “Sağlık bilimleri fakültesini tercih eden öğrencilerin, üniversite ve meslek tercihlerinde etkili olan faktörler: kırıkale üniversitesi örneği. *JKartal TR*, 22(3), 151-160.

- Doğan, H. ve Kuzgun, Y. (2008). Bilgi verici danışmanlık programının üniversiteye giriş sınavı ve üniversite eğitimine ilişkin yanlış inançlara etkisi. *Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20.
- Eren, Y. K. (2001). *Eğitim-öğretimde çoklu zekâ teorisi ve uygulamaları*, Ankara: Özel Cüceli Yayınları.
- Erkalan, M., Calp, M.H ve Şahin, İ. (2012). Çoklu zekâ kuramından yararlanılarak meslek seçiminde kullanılacak bir uzman sistem tasarımı ve gerçekleştirilmesi, *Bilişim Teknolojileri Dergisi*, 5 (2),
- Ersan, C. ve Güney, T. (2012). Meslek yüksekokulu öğrencilerinin eleştirel düşünme becerilerinin bireysel değişkenler açısından incelenmesi, *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 32 (1), 143-156.
- Gardner, H. (1993). *Frames of mind: the theory of multiple intelligences* (10 anniversary ed.). New York, NY: Basic Books.
- Gardner, H. (2004). *Zihin çerçeveleri: zekâ kuramı*, (E. Kılıç, Çev.) İstanbul: ALFA Yayınları.
- Gürçay, D ve Eryılmaz, A. (2002). Lise 1. sınıf öğrencilerinin çoklu zekâ alanlarının tespiti ve fizik eğitimi üzerine etkileri. V. *Ulusal Fen Bilimleri ve Matematik Eğitimi Kongresi*, Ankara.
- Hamamcı, Z. ve Hamurlu, K. (2005). Anne babalar meslek gelişimine yardımcı olmaya yönelik tutumlar ve bilgi düzeylerinin çocukların mesleki kararsızlıklar ile ilişkisi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10, 55–69.
- Hatısar, V ve Erbaş, A.K. (2012). Matematik eğitiminde endüstri meslek liselerinde yaşanan sorunlar ve çözüm önerileri, X. Ulusal Fen Bilimleri ve Matematik Eğitimi Kongresi, 27-30 Haziran 2012, 01.09.2013 tarihinde <http://kongre.nigde.edu.tr/xufbmek/dosyalar/> adresinden erişildi.
- Hürsen, Ç ve Özçınar, Z. (2007). “Çoklu zekâ kuramı çalışmalarının içerik analizi bakımından değerlendirilmesi”. 7th International Educational Technology Conference: KKTC, Yakın Doğu Üniversitesi, Mayıs 2007.
- Karagöz-Işık, D. (2007). Çoklu zekâ kuramı destekli kubaşık öğrenme yönteminin ilköğretim dördüncü sınıf öğrencilerinin matematik dersindeki akademik başarılarına ve kalıcılığa etkisi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Karasar, N. (2008). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (18. b.s.). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Korkmaz, Ö ve Yeşil, R. (2011). Ortaöğretim kurumlarının öğrencilerin çoklu zekâ profillerine etkisi. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2 (40), 69-84.
- Köksal, M.S. (2006). Kavram öğretimi ve çoklu zekâ teorisi, *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 14(2), 473-480.
- Kuzgun Y. (2000). *Meslek danışmanlığı*. (2. b.s.), Ankara: Doğuş Matbaacılık.
- Martin, J. (2001). *Profiting from multiple intelligence in workplace*, USA: Burlington.

- MEB (2013). Milli Eğitim Bakanlığı Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü, 12. 07. 2013 tarihinde <http://urn.meb.gov.tr/mesleki.html> erişildi.
- Mettetal, G ve Jordan, C. (1998). Attitudes toward a multiple intelligences curriculum. *Journal of Educational Research*, 91(2), 115-123.
- Oğuz, Ö. (2008) Lise öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeylerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi (özel arı lisesi örneği) Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü
- Özden, Y. (2009). *Öğrenme ve öğretme*, Ankara: Pegem Yayınları.
- Sarıkaya, T. ve Khorshid, L. (2009). Üniversite öğrencilerinin meslek seçimini etkileyen etmenlerin incelenmesi: üniversite öğrencilerinin meslek seçimi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(2), 393-423.
- Saban A. (2005). Çoklu zekâ teorisi ve eğitimi. (4. b.s). Ankara: Nobel Yayınları.
- Temur-Doğan, Ö. (2011). *Çoklu zekâ kuramı, öğrenme öğretme kuram ve yaklaşımları*. S.B. Filiz (Ed) Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Tokar, D. M., Fischer, A. R., & Subich, L. M. (1998). Personality and vocational behavior: a selected review of the literature, 1993-1997. *Journal of Vocational Behavior*, 53, 115-153.
- Üstün, N. (2005). Türkiye’de ve Ab’de endüstriyel teknik okullara yönlendirme. *Milli Eğitim Dergisi*, Yaz, 167.
- Yazıcı, H. (2005). *Eğitsel ve mesleki rehberlik, psikolojik danışma ve rehberlik*. G. Can (Ed).Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Yılmaz, M T . (2004). Okullardaki mesleki rehberlik uygulamalarında iki temel sorun öğrencilerin alan/bölgelere yönelik “mesleki benlik tasarımları”nın oluşumuna okul ortamının etkisi üzerine bir inceleme. XIII. *Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı*. 6-9 Temmuz 2004 İnönü Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Malatya.
- Yörük, S., Abdullah, D ve Uysal, A. (2002). Bilgi toplumu ve Türkiye’de mesleki eğitim. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 12(2), 299-312.

[Bu makalenin ilk hali, 22. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayında sözlü bildiri olarak sunulmuştur.]

İletişim:

Yrd. Doç. Dr. Ümit Özkanal

E-posta: ozkanal@gmail.com